

6. Пигров К. С. Современность: время инновации и настоящее / К. С. Пигров // Модусы времени: социально-философский анализ: сб. стат. – СПб.: Изд-во С.-Петерб. ун-та, 2005. – С. 152–168.

7. Пролеес С. В. Глобальне суспільство і модерна культура / С. В. Пролеес, В. В. Шамрай // Людина і культура в умовах глобалізації: зб. наук. статей. – К.: Вид-во ПАРАПАН, 2003. – С. 34–47.

8. Суханова М. А. Традиції і інновації в культурі / М. А. Суханова // Інновації і образование: сб. матеріалів конф., сер.

"Symposium". – Вып. 29. – СПб.: Санкт-Петербургское философское общество, 2003. – С. 443–446.

9. Цивілізаційні моделі сучасності і їх історическі корні / Ю. Н. Пахомов, С. Б. Крымский, Ю. В. Павленко и др.; [под ред. Ю. Н. Пахомова]. – К.: Наук. думка, 2002. – 632 с.

10. Шишков Ю. Эволюция мирового сообщества: поляризация или возрастание гомогенности? / Ю. Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 1998. – № 9. – С. 18–27.

Надійшла до редколегії 26.10.12

О. Домбровский, канд. экон. наук

Институт мировой экономики и международных отношений НАН Украины, Киев

ИННОВАЦИОННАЯ СУЩНОСТЬ И СОДЕРЖАНИЕ КАТЕГОРИИ "ЦИВИЛИЗАЦИОННЫЙ ХРОНОТОП"

В статье исследуется проблема "цивилизационного хронотопа", являющаяся инновационной категорией современной экономической теории и следующим шагом её развития.

Ключевые слова: хронотоп, цивилизационный хронотоп, глобализация, традиция, инновация.

O. Dombrovsky, PhD

Institute of World Economy and International Relations of National Academy of Science of Ukraine, Kyiv

INNOVATION ESSENCE AND SENSE OF CATEGORY "CIVILIZATION CHRONOTOPE"

The problem of "civilizational chronotope" is revealed in the paper as the innovation category of modern economic theory and the next step in its evolution.

Keywords: chronotope, civilization chronotope, globalization, tradition, innovation.

УДК 336.01

І. Крупка, канд. экон. наук, доц.

Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів

ФІНАНСОВІ ІННОВАЦІЇ У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО РИНКУ ТА НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІКИ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Розглянуто та систематизовано основні теоретичні підходи до тлумачення фінансових інновацій. Обґрунтовано важливість інноваційних фінансових інструментів у страхуванні ризиків та розвитку фінансового ринку в умовах глобалізації.

Ключові слова: фінансові інновації, фінансовий ринок, інноваційні фінансові інструменти, національна економіка, глобалізація.

Основною рушійною силою поступу, без якого неможливий розвиток національної економіки, є впровадження інновацій. Інновації, які запроваджують на фінансовому ринку, мають сьогодні важливе значення для успішного розвитку національних фінансових систем, і є, з одного боку, закономірним результатом його еволюції, а, з іншого, дають можливість фінансовим установам вирішувати конкретні проблеми. Нині інноваційні процеси охопили ринки більшості фінансових інструментів. Модернізація існуючих та створення нових фінансових продуктів і послуг ще у ХХ ст. стали головним чинником розвитку глобальних світових фінансових ринків, а ті ініціюють масштабні перетворення національних фінансових ринків і впливають на розвиток економік країн у цілому.

Актуальність теоретико-методологічного дослідження ролі фінансових інновацій зумовлена необхідністю активізації розвитку національної економіки в цілому й фінансового ринку зокрема, високим рівнем взаємозалежності запровадження інновацій та темпів розвитку вітчизняного фінансового ринку.

Основні засади теорії інновацій у цілому та у сфері фінансових послуг зокрема викладено в працях Й. Шумпетера, Т. Менша, Г. Кларка, К. Фрімена, Дж. Ван Дейна, А. Клакнехта, П. Друкера, В. Бансала, С. Баттилосси, І. Балабанова, В. Викулова, О. Лаврушина, Дж. Маршалла, М. Міллера, Ф. Мишкіна, П. Туфано, Б. Рубцова, Дж. Фінерти, А. Фельдмана, Дж. К. Ван Хорна та ін. Сучасні напрями розвитку інноваційної діяльності на національному фінансовому ринку досліджують такі вітчизняні вчені, як: В.П. Александрова, О.І. Барановський, А.П. Вожжов, Т.А. Васильєва, А.С. Гальчинський, В.М. Геєць, С.А. Єгоричева, А.Я. Кузнєцова, О.О. Лапко, В.І. Міщенко, О.М. Мозговий, А.М. Мороз, Т.А. Медвідь, Л.М. Назарчук, С.В. Наумен-

кова, Л.О. Примостка, М.І. Савлук, Т.С. Смовженко, О.М. Сохацька, Л.І. Федулова, В.М. Шелудько та ін.

Утім, незважаючи на численні дослідження, у контексті переосмислення концепції розвитку фінансового ринку України рівень вирішення проблем розвитку фінансових інновацій залишається недостатнім для цілісного осмислення процесів інтеграції вітчизняних суб'єктів фінансового ринку у світову фінансову систему.

Метою статті є дослідження проблем інноваційного розвитку фінансового ринку та національної економіки в цілому в умовах глобалізації економічних відносин.

Фінансовий ринок рухливий, мінливий, чуйно реагує на зовнішні й внутрішні зміни, у тому числі на зміни в нормативно-законодавчій базі, специфічні правила регулювання ринків капіталів, унаслідок чого змінюються місце й роль окремих фінансових інструментів, втрачають або набувають нового значення одні чи інші. Динамічний характер фінансового ринку визначається його інноваційністю, проявом якої є безперервна поява фінансових інновацій, які змінюють його структуру і впливають на розвиток.

Фінансова інновація – це нові фінансові інструменти чи технології. Вітчизняні вчені [9] термін фінансова інновація тлумачать як:

– якісний стрибок у наших уявленнях, який веде до появи зовсім нової, революційної технології (наприклад: своп, перший інструмент на основі пулу іпотек, перша облігація з нульовим купоном чи введення "сміттєвих" облігацій для фінансування викупу);

– новий поворот у використанні вже відомої ідеї (прикладом такої творчості слугує розширення сфери строкових контрактів на торгівлю товарами і фінансовими інструментами, які раніше не використовувалися на ф'ючерсних майданчиках, введення нових варіантів свопів чи створення нових типів взаємних фондів);

– об'єднання вже існуючих технологій чи процесів для створення інструмента, що пристосований до конкретної ситуації (прикладом є випадки застосування вже функціонуючих інструментів для зменшення фінансового ризику фірми, зниження вартості її фінансування, отримання користі з врахування особливостей бухгалтерського обліку і податкового законодавства чи з метою використання елементів неефективного ринку).

На нашу думку, найбільш повне визначення фінансової інновації запропонувала Н.М. Пантелеєва [10, с. 84]: це результат творчого пошуку нового підходу до вирішення проблеми у фінансовій галузі, який реалізується шляхом створення та дифузії нових фінансових продуктів, інструментів, технологій, процесів, інститутів, орієнтованих на ефективне управління фінансовими ресурсами та ризиками з метою забезпечення розвитку, конкурентоспроможності та фінансової стійкості в умовах мінливості економічного середовища, невизначеності й інформаційної асиметрії.

Динамічність фінансового ринку як системи зумовлює те, що сам по собі він є інновацією, а постійні фінансові інновації – його невід'ємною частиною. Без фінансових інновацій, як і без наявності конкуренції, фінансовий ринок існувати не може. Новітні тенденції функціонування цього ринку визначаються темпами та ефективністю впровадження фінансових інновацій (нових фінансових інструментів), що впливають на поведінку всіх без винятку учасників фінансових операцій [7, с. 77]. Фінансовий інструмент є засобом розподілу вільних грошових ресурсів, тоді як фінансова інновація покликана покращувати процес розподілу цих ресурсів, тобто збільшувати вигоду, зменшувати ризик та поліпшувати умови, в яких цей процес відбувається. Таким чином, інноваційний фінансовий інструмент – це новоутворений уніфікований стандартизований документарний засіб розподілу та перерозподілу грошових ресурсів на договірних умовах із визначенням подальших прав й обов'язків учасників, який покликаний збільшити прибутковість, зменшити ризик і покращити часові та просторові елементи фінансового ринку з метою підвищення ефективності процесу акумуляції, розподілу й перерозподілу грошових ресурсів.

На світових фінансових ринках останні десятиліття були часом не тільки виникнення абсолютно нових фінансових інструментів, а й постійних інноваційних технологічних змін, що відбувалися у механізмі використання вже давно існуючих цінних паперів – акцій та облігацій. Вирішальна роль у цьому процесі належить інвестиційним банкам, які розробляють фінансові продукти для задоволення специфічних потреб емітентів та інвесторів у формуванні бажаних грошових потоків із найкращим можливим поєднанням ризику, дохідності та ліквідності. У процесі створення фінансових інновацій використовують методи: комбінування існуючих продуктів чи їхніх елементів; декомпозицію цінних паперів; використання існуючих властивостей у новій якості. Для характеристики інноваційних продуктів, зазвичай, використовують терміни "структуровані" та "гібридні" фінансові інструменти [4]. Різноманіття інструментів, що забезпечують унікальне співвідношення ризику та дохідності, надає інвесторам можливість вибору фінансових продуктів, які найбільшою мірою відповідають конкретним вимогам та умовам. Як слушно зауважив Б. Бернанке, інновації, у своїх кращих проявах, були і залишаться інструментом підвищення ефективності та розширення сфери функціонування фінансової системи [2].

Оновлення існуючих та створення нових фінансових продуктів і послуг стало провідним чинником розвитку світових фінансових ринків упродовж останніх 30-ти

років [5]. Фінансові інновації ініціюють масштабні перетворення відповідних фінансових ринків і, як наслідок, впливають на розвиток економіки в цілому.

Світові тенденції у сфері розвитку фінансових інновацій на перший погляд видаються далекими від вітчизняної дійсності. Однак прагнення України стати повноцінним членом міжнародної фінансової системи вимагає відповідності світовим вимогам і стандартам. Конкуренція з кожним днем стає динамічнішою і нині успішно розвивається той, хто вміє швидко реагувати на зміни й постійно займається інноваціями. В усьому світі фінансові інновації нині – це не примха, а необхідність виживання, збереження конкурентоспроможності й подальшого розвитку. У зв'язку з чим, у публікаціях вітчизняних економістів теоретиків та практиків висловлюється думка щодо необхідності більш широкого впровадження фінансових інновацій у національне господарство.

Справді, економіка України сьогодні відчуває значну нестачу інвестиційних коштів. Істотну допомогу в процесі залучення інвестицій може надати фінансовий ринок, однак його зростання стримує нестача цікавих для інвестора фінансових інструментів [5]. На даному етапі розвитку фінансового сектору національного господарства основну увагу варто приділити питанню впровадження на ринку нових фінансових інструментів. З одного боку, це має сприяти подальшому ефективному розвитку банківських і небанківських інститутів, зокрема пенсійних фондів, страхових компаній, торговців цінними паперами, з іншого – створити нові джерела покриття дефіциту бюджету, платіжного балансу й фінансування пріоритетних програм розвитку національної економіки. Адже важливою функцією нових фінансових інструментів є надання можливості юридичним і фізичним особам легального повернення в реальний сектор економіки коштів, які функціонують поза банківським сектором, що, у свою чергу, сприятиме зміцненню фінансової системи в цілому.

За наявності значного потенціалу національного фінансового ринку та деяких позитивних тенденцій на ньому, нагальною потребою є прискорення розробки принципів формування національної фінансової політики в контексті впровадження фінансових інновацій з урахуванням розвитку світового ринку, формування прийнятної інноваційного клімату та поширення інноваційної культури учасників ринку, що надасть можливість ефективно працювати на ринку і на розвиток національної економіки України.

Зазначимо, що на думку Р. Рака, подальший розвиток вітчизняного фінансового ринку, зокрема державних цінних паперів, має відбуватися не лише за рахунок використання стандартних, простих і звичних їх видів, а також за рахунок запровадження в обіг принципово нових для задоволення потреб різноманітних інвесторів [11]. Учений відзначає, що ситуація в Україні склалася так, що існуючі види фінансових інструментів не задовольняють повною мірою потреб інвесторів. Як свідчать численні дослідження, потенційні інвестиційні можливості населення країни, страхових компаній, пенсійних та інвестиційних фондів використовуються не оптимально, оскільки кожна з перелічених груп інвесторів має певні особливості функціонування, які визначають різні цілі інвестування. Створюючи нові види цінних паперів, доцільно виходити саме з цілей кожної категорії потенційних інвесторів.

Отже, формування і розвиток національного ринку фінансових інновацій повинні відбуватися за всіма напрямками – правовим, інституційним та технологічним. Упровадження фінансових інновацій підвищить ефективність розподілу грошових ресурсів, що сприятиме

стабільному довгостроковому зростанню економіки, зменшенню коливань ділової активності, підвищенню гнучкості суб'єктів фінансової інфраструктури.

Інноваційність, з одного боку, проявляється у багатьох аспектах фінансової глобалізації, а з іншого, – виступає в ролі джерела подальшого поглиблення цього процесу. Однак суперечливість проявів фінансової глобалізації та ступінь її зв'язку з фінансовими інноваціями породжують сьогодні наукові дискусії, оскільки власне фінансова глобалізація є явищем неоднозначним, здатним принести не лише вигоди, а й виступати джерелом різноманітних ризиків. Як вважають експерти [9], інновації, що з'явилися останнім часом, створюють на фінансових ринках атмосферу невизначеності та невпевненості, що підвищує нестабільність і можливість різких коливань, особливо на ринках держав, що розвиваються.

З огляду на це, актуальним залишається подальше вивчення теорії й практики фінансових інновацій, особливостей міжнародного фінансового ринку та ринків розвинених країн світу, які підтвердили свою ефективність, що дасть змогу активізувати процеси формування національного фінансового ринку на засадах інноваційності. Нині розвиток можливостей національної фінансової системи є головним напрямом підвищення ефективності функціонування фінансових ринків та наближення обсягів наявних фінансових ресурсів до належних потреб для реалізації інвестиційних та інноваційних проектів у країні.

Запровадження у вітчизняну практику фінансових інновацій, на наш погляд, сприятиме створенню в Україні цивілізованих засад функціонування фінансового ринку та дасть змогу повною мірою реалізувати його функції з метою забезпечення економічного зростання та підвищення добробуту суспільства. Розвиток інструментарію

фінансового ринку України дасть змогу зробити його надійним джерелом залучення фінансових ресурсів і створити відповідну інфраструктуру для інвесторів.

Список використаних джерел

1. Андрощук І. В. Фінансові інновації: суть та проблеми їх поширення [Електронний ресурс] / І. В. Андрощук, О. М. Кравчук. – Режим доступу: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Ekpr/2010_35/Zm/18PDF.pdf.
2. Бернанке Б. Речь Председателя ФРС от 17.04.2009 [Электронный ресурс] / Б. Бернанке. – Режим доступа: www.fedspeak.ru.
3. Бурденко І. М. Передумови створення та використання інноваційних фінансових інструментів на ринку похідних фінансових інструментів України / І. М. Бурденко // Маркетинг і менеджмент інновацій. – 2012. – № 3. – С. 181–190.
4. Єгоричева С. Б. Банківські інновації: навч. посіб. / С. Б. Єгоричева. – К.: Центр учбової літератури, 2010. – 208 с.
5. Карпенко Г. В. Фінансові інновації: питання теорії та можливості впровадження в економіку країни / Г. В. Карпенко, А. П. Данькевич // Фінанси України. – 2008. – № 9. – С. 111–118.
6. Кучер Т. Л. Інноваційні фінансові інструменти: теоретичні засади процесу утворення / Т. Л. Кучер, В. С. Свірський // Інноваційна економіка. – 2012. – № 8 [34]. – С. 248–251.
7. Луцишин З. О. Трансформація світової фінансової системи в умовах глобалізації: [монографія] / З. О. Луцишин. – К.: Видавничий центр "Друк", 2002. – 320 с.
8. Медвідь Т. Глобалізація як каталізатор розвитку фінансової інновацій банків / Т. Медвідь // Ринок цінних паперів України. – 2007. – № 9–10. – С. 21–27.
9. Мозговий О. М. Міжнародні фінанси: навч. посіб. / О. М. Мозговий, Т. С. Оболенська, Т. В. Мусяць. – К.: КНЕУ, 2005. – 557 с.
10. Пантелеева Н. М. Ринок фінансових інновацій: основи формування та розвитку / Н. М. Пантелеева // Вісник університету банківської справи національного банку України. – 2011. – № 2 (11). – С. 82–86.
11. Рак Р. В. Інновації на ринку державних цінних паперів України [Електронний ресурс] / Р. В. Рак. – Режим доступу: <http://readbookz.com/articles/article-47>.
12. Шелудько В. М. Інновації на ринку фінансових інструментів [Електронний ресурс] / В. М. Шелудько. – Режим доступу: http://pidruchniki.ws/180602039379/finansii/innovatsiyi_rinku_finansovih_instrumentiv.

Надійшла до редколегії 16.11.12

И. Крупка, канд. экон. наук, доц.

Львовский национальный университет имени Ивана Франко, Львов

ФИНАНСОВЫЕ ИННОВАЦИИ В ОБЕСПЕЧЕНИИ РАЗВИТИЯ ФИНАНСОВОГО РЫНКА И НАЦИОНАЛЬНОЙ ЭКОНОМИКИ

Рассмотрены и систематизированы основные подходы к толкованию финансовых инноваций. Обоснована важность инновационных финансовых инструментов для страхования рисков и развития финансового рынка в условиях глобализации.

Ключевые слова: финансовые инновации, финансовый рынок, инновационные финансовые инструменты, национальная экономика, глобализация.

I. Krupka, PhD, Associate Professor

Ivan Franko National University of Lviv, Lviv

FINANCIAL INNOVATIONS IN PROMOTING DEVELOPMENT OF FINANCIAL MARKET AND NATIONAL ECONOMY

Approaches to the interpretation of financial innovation are considered and systematized. The importance of innovative financial instruments to hedge risks and financial market development in globalization are proved.

Keywords: financial innovation, financial market, innovative financial instruments, national economy, globalization.

УДК 681.51

А. Цуркан, д-р наук (PhD)
Институт экономики, финансов и статистики Академии наук Молдовы, Кишинев,
О. Красовская, канд. экон. наук, ст. науч. сотр.
ЦИПИН имени Г.М. Доброва НАН Украины, Киев

МОДЕЛИРОВАНИЕ ИННОВАЦИОННОЙ ДЕЯТЕЛЬНОСТИ КАК ОСНОВА ДЛЯ ФОРМИРОВАНИЯ ЭФФЕКТИВНОЙ ИННОВАЦИОННОЙ ПОЛИТИКИ ГОСУДАРСТВА

В статье рассмотрены условия и возможности моделирования инновационной деятельности с точки зрения формирования эффективной инновационной политики государства.

Ключевые слова: инновационная деятельность, моделирование, инновационная политика, прогнозные модели, критерии оценки.

На современном этапе развития мировой экономики невозможно представить конкурентное существование предприятий без внедрения инноваций в производство. В условиях развития экономики, основанной на знаниях, вопрос роста эффективности научных исследова-

ний и, как следствие, роста инновационной активности предприятий, встает особенно остро. Это утверждение также обосновано и для стран бывшего СССР, в которых именно недостаточность средств на научные исследования и разработки порой и является тем тормо-

© Цуркан А., Красовская О., 2013